

כל יום פורים

בפורים אנחנו קוראים את מגילת אסתר. מילים ובטיויים רבים ממגילת אסתר חיים בעברית החדשה, וזה הנושא שלנו הפעם.

מדוע נקרא החג בשם פורים?

"כי המן בן המדתא האגגי צרר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם והפל פור הוא הגורל. [...] על פן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור" (מגילת אסתר ט', כ"ד-כ"ו). המן, צורר היהודים (גם אדולף היטלר מכוונה: הצורר), רצה להשמיד את היהודים במלכות אחשוורוש. הוא הפיל פור (עשה הגרלה) כדי למצוא את היום והחודש המתאימים. המגילה מסבירה כי פור פירושו גורל. העובדה שהמגילה צריכה לתרגם לקוראים את המילה פור מלמדת כי אין זו מילה עברית. ואומנם, פור היא מילה אכדית, שפירושה אבן (קוביה) שמשמשת להטלת גורל (כמו במשחקים שש"בש, מונופול וכדו). המן הפיל את הפור, והפור נפל על יום שלושה-עשר לחודש אדר.

נקבעו שני ימי חג (ולכן פורים בלשון רבים). הראשון – בי"ד באדר, ליושבים בערי פרוזות (ערים בלי חומה מסביבן), והשני – בט"ו באדר (שושן פורים), לערים שהן מוקפות חומה מימי יהושע בן נון, כמו ירושלים.

בלשוננו, שמח מפורז או אזור מפורז – הוא שטח נייטרלי, שטח שהצדדים הנלחמים עליו הסכימו שלא יהיו בו נשק וכוחות צבא.

★★★

יש במגילת אסתר עוד מילים זרות (לא עבריות). חלקן משמשות גם אותנו (לפעמים במשמעות שונה מהמשמעות במגילה): דת (במגילה במוכנ: חוק, דין), שתגם (במגילה במוכנ: דבר, צו שנתן המלך), גנזי המלך (אוצר המלך) – הן מילים שהגיעו לעברית מן הפרסית.

ובימינו: דת היא אמונה. שתגם הוא משפט המביא בדרך קצרה וחכמה אמת חיים. לגנזי פירושו לשמור דבר לשנים רבות מאוד. גנזי המדינה הוא הארכיון שבו שומרים את המסמכים החשובים.

★★★

יש במגילה כמה מילים יחידאיות (מילים שאינן מופיעות במקומות אחרים במקרא), המופיעות רק במגילת אסתר: הדסה (שמה השני של אסתר); מאמר

(במשמעות: דבר שאמר מישהו, ובעברית המודרנית: מאמר בעיתון); ישיט (יתו ביד); שרביט; בטר. למלך יש בטר ושרביט. גם למנצח התזמורת יש שרביט מנצחים בידו. אם מעבירים את השרביט לידי מישהו, זאת אומרת שנותנים בידו את הניהול של פרויקט מסוים, של ישיבה, וכדומה. ובלשוננו: מגישים לאורחים כיבוד ביד המלך (בשפע, הרבה).

כשבחור אוהב בחורה יפת מראה, והוא חפץ ביקרה (רוצה אותה מאוד, רוצה את טובתה), הוא מוכן לעשות הכול בשבילה, עד חצי המלכות. וכשהם נישאים, הוא שמח וטוב לב, אם היא נותנת לו חופש ומאפשרת לו לעשות פטוב בעיניו. וזה יש בדיוק שינה (כמו למלך אחשוורוש, ששנתו נדרה).

אנחנו צריכים לכבד את החוק בכתבו ובלשונו (בדיוק רב, בלי לשנות דבר), כל עוד החוק בתוקף (כל זמן שהוא חיים).

כאשר אנחנו נופלים לתוך סיטואציה לא נוחה, שלא רצינו להיכנס אליה (פקק תנועה, פגישה ארוכה מדי, הרצאה משעממת) אנחנו אומרים לעצמנו: כאשר אבדתי – אבדתי (כלומר: אם כבר "נפלת" ואין לי בררה, אעשה מה שאני יכול, יהיה מה שיהיה). כאשר מישהו אומר לנו דבר ואנחנו חושבים בדיוק להפך, אנחנו אומרים (בעברית גבוהה): נהפוך הוא! אני דווקא חושב שאנחנו פן חייבים לטפל בעניין מיד.

★★★

יש במגילה צמד מילים (זוגות של מילים, שלשתיהן יש משמעות דומה): שמחה וששון, אורה ושמחה,

צהלה ושמחה, שמח וטוב לב, אבל וחפוי ראש (מצטער, מתבייש להרים את הראש), רוח וצהלה, יקר (כבוד) וגדולה (בלשוננו נאמר: כבוד ויקר), צר ואויב, דת ודין (בלשוננו נאמר: בדת וכדין), לפי כל הכללים, חן וחסד.

★★★

כמעט בכל עיר נערכת בפורים תהלוכת פורים: עדלאידע. מקור השם בפסוק ממסכת מגילה, האומר כי בפורים חייב אדם לשנות יין "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"; כלומר, עד שלא ידע (מרוב שתיות יין) מה הוא אומר: האם הוא מברך את מרדכי או שהוא מקלל את המן.

כאשר אנחנו עושים משהו לא מפני שאנחנו רוצים ואוהבים לעשותו אלא מפני שאין לנו בררה, אנחנו משתמשים בביטוי: לא מאהבת מרדכי אלא משנאת המן. בחרנו באבוי-מאן כפרטנר (שותף) לתהליך השלום – לא מאהבת מרדכי אלא משנאת המן (כלומר, האלטרנטיבות היו טובות עוד פחות)...

★★★

כאשר פדורסלני נבחרת ישראל מנצחים במשחק חשוב בחו"ל או זוכים בכתר האליפות, הם חוזרים הביתה שמחים וטובי לב. מקבלים את פניהם בשמחה וצהלה. הם זוכים לכבוד ויקר. עורכים לכבודם משתה ביד המלך. אבל כאשר הם מפסידים, נהפוך הוא. הם חוזרים הביתה אבלים וחפויי ראש. לפעמים ההנהלה מבקשת מהמאמן למסור את השרביט למאמן חדש. ממנים מאמן חדש תחתיו (במקומו), כמו שבחרו מלכה חדשה תחת ושת'.

בספורט כמו בחיים: לא כל יום פורים; אבל זה כבר נושא לרשימה אחרת...

ציפי מזר